

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINĖ PROKURATŪRA**

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai
rastine@tm.lt

2023-03- Nr. 17.2.-
į 2023-02-21 Nr. 23-2298
 23-2299
 23-2300

DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ DERINIMO (TAP NR. 23-2298 – 23-2300)

Atsakydami į Generalinėje prokuratūroje gautą (reg. Nr. 17.12.-9) Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2023 m. vasario 21 raštą Nr. 22-2300 „Dėl įstatymų projektų derinimo“ teikiame šias esmines pastabas ir pasiūlymus dėl pateiktų derinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8, 13, 18, 25, 27, 30, 37, 38, 39, 39², 40, 42, 43, 46, 47, 48, 49, 52, 54, 55, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 72², 72³, 73, 74, 75, 76, 82, 84, 85, 87, 89, 90, 92, 93, 98, 244 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 6¹, 27¹, 40¹, 58¹, 72⁵, 72⁶, 72⁷, 72⁸ straipsniais įstatymo (TAP Nr. 23-2299, toliau – BK projektas) ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 217, 307, 338, 357, 392 ir 405 straipsnių pakeitimo bei Kodekso papildymo 357¹ straipsniu įstatymo (TAP Nr. 23-2298, toliau – BPK projektas) projektų.

Dėl BK projekto (TAP Nr. 23-2299)

Nepritariame siūlymui BK papildyti 6¹ straipsniu (BK projekto 1 straipsnis). Pateiktas siūlymas iš esmės prieštarauja kitiems BK principams. Siūloma įstatymo nuostata įpareigotų Lietuvą pradėti tyrimus dėl visų bet kurioje pasaulio vietoje galimai nukentėjusių Lietuvos Respublikos piliečių ar kitų nuolat gyvenančių Lietuvoje asmenų skundų dėl BK numatytų nusikalstamų veikų, nesvarbu ar tai būtų telefono vagystė Egipte ar muštynės Brazilijoje. Kyla klausimas, ar Lietuva turi tam pakankamai materialųjų ir žmogiškųjų išteklių, kokiomis realiomis priemonėmis būtų atliekami reikalingi BPK veiksmai visose kitose pasaulio valstybėse, ar tai dera su kitų valstybių nuostatomis ir pan. Taip pat neaišku, kodėl ši nuostata būtų taikoma tik nusikaltimams prieš Lietuvos Respublikos piliečius ir nuolat gyvenančius asmenis, o nebūtų taikoma tais atvejais, kai nusikaltimas būtų padarytas prieš Lietuvos juridinį asmenį, instituciją, įstaigą, valstybę.

Nepritariame siūlymui pakeisti BK 18 straipsnį (BK projekto 4 straipsnis). BK 18 straipsnio 3 dalies pakeitimas leistų asmenį, padariusį sunkų ar labai sunkų nusikaltimą, pripažintą ribotai pakaltinamu, atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės ir jam taikyti BK 98 straipsnyje numatytas priverčiamąsias medicinos priemones. Pažymėtina, kad už tokio sunkumo nusikalstamos veikos padarymą asmuo turi atsakyti vadovaujantis bendromis nuostatomis dėl bausmės skyrimo, o galiojančiame reglamentavime numatyta išlyga, kad bausmė jam gali būti švelninama remiantis BK 59 straipsniu, pakankama. Be to, atleidžiant tokį asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės būtų pažeista nukentėjusiojo teisė į teisingą bausmę, žalos atlyginimą.

BK 18 straipsnio 4 dalyje siūloma numatyti nuostata – perteklinė. Pažymėtina, kad teismas turi teisę, bet ne pareigą švelninti bausmę, atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės ar pan.

Be to, siūlomas BK 18 straipsnio 3 dalies papildymas prieštarautų šio straipsnio 4 daliai, nes 3 dalyje numatyta teismo teisė atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės, o 4 dalyje reikalaujama, kad teismas nurodytų motyvus, kodėl netaikomas atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės.

Nepritariame siūlymui pakeisti BK 27 straipsnį (BK projekto 6 straipsnis). Šiuo metu galiojanti tvarka, kai asmuo nusikaltimo recidyvo atveju savaime yra laikomas recidyvistu yra išsami ir aiški. Siūlomos pataisos įpareigotų teismą svarstyti pripažinimo recidyvistu klausimą ir vertinti nusikaltimų pobūdį, tarpusavio ryšį ir kaltininko asmenybę.

Atkreiptinas dėmesys, kad recidyvas yra baudžiamąją atsakomybę sunkinanti aplinkybė, lemianti griežtesnės bausmės skyrimą, o numaćius teismui išimtinę teisę asmenį pripažinti recidyvistu, teisinės pasekmės asmeniui dėl jo recidyvo atsiras ne konkrečioje nagrinėjamoje byloje, o galios tik į ateitį. Tokiu būdu užkertant galimybę tinkamai individualizuoti bausmę nagrinėjamoje byloje. Taigi pakartotinis tyčinio nusikaltimo padarymas asmeniui, kuris jau buvo teistas už tyčinį nusikaltimą, nesukeltų jam jokių neigiamų pasekmių, savotiškai skatinant nusikalsti pakartotinai.

Pažymėtina, kad šiuo metu galiojantis reglamentavimas aiškiai apibrėžia recidyvisto kriterijus ir sieja tai tik su tyčiniais nusikaltimais (ne baudžiamaisiais nusižengimais), nevertinami nusikaltimai, kuriuos asmuo padarė būdamas nepilnametis, t. y. galiojanti norma sukonstruota jau įvertinus nusikaltimų pobūdį bei kaltininko ypatumus, kriterijai nekelia jokių abejonių, yra visiškai objektyvūs.

Be to, siūlomas kriterijus, kad teismas, sprenddamas dėl asmens pripažinimo recidyvistu, atsižvelgia į kaltininko asmenybę, padarytų nusikaltimų pobūdį, jų sunkumą, tarpusavio ryšį ir kitas bylos aplinkybes, yra perteklinis, tuo pačiu suteikiantis teismams pernelyg daug laisvės nuspręsti dėl asmens pripažinimo recidyvistu. Pagrindinis kriterijus turėtų būti tai, kokio pobūdžio nusikaltimą asmuo įvykdė po to, kai jau buvo padaręs nusikaltimą ir už jį nuteistas. Iš to galima būtų spręsti apie asmens polinkį nusikalsti, o kartu ir būtinybę pripažinti jį recidyvistu.

Atsižvelgdami į išdėstytą nepritariame ir **BPK projekte (TAP Nr. 23-2298)** numatytam siūlymui pakeisti BPK 307 straipsnį (BPK projekto 2 straipsnis).

Nepritariame siūlymui BK papildyti 27¹ straipsniu (BK projekto 7 straipsnis). Siūlomu reglamentavimu baudžiamosios teisės mokslas perkeliamas į BK, todėl keičiantis baudžiamosios teisės mokslui atitinkamai kaskart reikėtų daryti ir BK pakeitimus.

Dėl siūlymo pakeisti BK 38 straipsnį (BK projekto 10 straipsnis). Svarstytina, ar siūlomame BK 38 straipsnio 1 dalies 2 punkto pakeitime numatytas 2 metų terminas yra tinkamas žalai atlyginti. Praktikoje žalos atlyginimo terminas yra numatomas kaltininko ir nukentėjusiojo pasirašomuose dokumentuose (susitarime). Jei asmenys, esant padarytai didelei žalai, susitartų žalą atlyginti per 2,5 ar 3 metus, tai BK 38 straipsnio taikymas taptų neįmanomas.

Be to, siūlytina suvienodinti BK 38 straipsnio 1 dalies 2 punkte (BK projekto 10 straipsnis), BK 40 straipsnio 3 dalies 3 punkte (BK projekto 13 straipsnis), BK 69 straipsnio 3 dalyje (BK projekto 34 straipsnis) numatytą žalos atlyginimo terminą.

Taip pat siūlytina BK 38 straipsnyje numatyti ir tokias situacijas, kai nėra nukentėjusio asmens (pvz. dėl nusikalstamų veikų, numatytų BK 284 straipsnyje). Vienas iš šio pasiūlymo tikslų galėtų būti mažinti valstybės išlaidas teismo procesams, jų (procesų) greitinimui ir paprastinimui.

Siūlymui BK 38 straipsnio 2 dalyje sutrumpinti nustatytą terminą nepritariame.

Siekiant aiškumo, siūlytina pakeisti 38 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstant taip: „2. Šio straipsnio 1 dalyje numatytais pagrindais negali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pavojingas recidyvistas, taip pat asmuo, kuris anksčiau jau buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės kaip susitaikęs su nukentėjusiu asmeniu, jeigu nuo ~~susitaikymo~~ **ikiteisminio tyrimo teisėjo ar teismo sprendimo atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės, remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 38 ir 40 straipsniais, įsiteisėjimo** dienos iki naujos veikos padarymo praėjo mažiau negu ketveri metai.“ Šiuo metu galiojančiame reglamentavime vartojama formuluotė „susitaikymo diena“ gali būti interpretuojama skirtingai, pvz. kaltininko ir nukentėjusiojo susitaikymo protokolo surašymo diena ar teismo sprendimo atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės kaltininkui ir nukentėjusiajam susitaikius data, todėl siūloma aiškiau apibrėžti atskaitos laikotarpį. Papildomai numatyti BK 40 straipsnį siūlytina dėl to, kad atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal BK 38 ir 40 straipsnius pagrindai ir sąlygos iš esmės yra labai panašios.

Nepritariame siūlymui BK 39² straipsnį (BK projekto 12 straipsnis) papildyti nuostatomis, numatančiomis, kad nuo baudžiamosios atsakomybės gali būti atleidžiamas ir asmuo, padaręs sunkų nusikaltimą. Atkreipiame dėmesį, kad anksčiau galiojusioje BK 75 straipsnio redakcijoje bausmės vykdymo atidėjimas buvo galimas ir už padarytą sunkų nusikaltimą, tačiau vėliau tokia galimybė panaikinta. Taip pat abejotina, ar įstatymo saugomų vertybių požiūriu būtų tikslinga nuo baudžiamosios atsakomybės atleisti asmenį, kai atleidžiama už padarytą veiką, kuri yra tokio pat pavojingumo kaip ir ta, kurią jis padėjo atskleisti.

Taip pat atkreipiame dėmesį, kad tiek pagal BK 39¹, tiek 39² straipsnius atleidžiant asmenis nuo baudžiamosios atsakomybės lieka neišspręstas nusikaltimais padarytos žalos atlyginimo klausimas. Pagal galiojantį reglamentavimą nėra numatyta, kad atleistas nuo atsakomybės asmuo tuo pačiu atleidžiamas ir nuo nusikaltimu padarytos žalos atlyginimo ar ji gali būti sumažinama, todėl nusikaltimu padaryta žala gali būti iš jo priteista solidariai kartu su kitais bendrininkais, apie kuriuos jis pranešė, arba jo bendrininkai, iš kurių žala priteista, gali iš to asmens prisiteisti regreso tvarka. Sureguliuavus šiuos klausimus, tai galėtų būti skatinantis veiksnys aktyviai bendradarbiauti padedant atskleisti padarytas nusikalstamas veikas.

Be to, svarstyti dėl galiojančio BK 39¹ straipsnio tobulinimo, nes kyla neaiškumų dėl šio straipsnio 2 dalies nuostatos, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės asmeniui netaikomas, jeigu jis tokiais pagrindais jau buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės. Pažymėtina, kad asmuo gali bendradarbiauti ne viename ikiteisminiame tyrime, todėl atleidus nuo baudžiamosios atsakomybės jį viename tyrime, kitame atleisti jo tarsi jau ir negalima. Siūlytina numatyti taisyklę, kad antrą kartą nuo baudžiamosios atsakomybės negali būti atleistas asmuo už nusikaltimus, kurie padaryti po tokio atleidimo.

Dėl siūlymo pakeisti BK 40 straipsnį (BK projekto 13 straipsnis). Abejotinas siūlymas BK 40 straipsnio 2 dalyje 1 punkte pašalinti sąlygą „jis pirmą kartą padarė nusikalstamą veiką“. Siūlymas ne pirmą kartą tyčinę veiką padariusį asmenį atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės prieštarauja nustatytai būtinai sąlygai: „yra pagrindo manyti, kad jis <...> laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų“, nes niekada nebus galima daryti išvados, kad asmuo, kuris ne pirmą kartą padarė tyčinę veiką, jį atleidus nuo baudžiamosios atsakomybės, laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų.

Be to, pašalinus sąlygą, jog asmuo turi būti padaręs nusikalstamą veiką pirmą kartą, iš esmės prasmės netektų ir BK 40 straipsnio 7 dalis, numatanti galimybę teismui panaikinti sprendimą atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės ir spręsti dėl šio asmens baudžiamosios atsakomybės už visas padarytas veikas. Pažymėtina, kad ši sąlyga yra labai svarbi sprendžiant klausimą ar laidavimo, kaip atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, taikymas yra tinkamas ir ar tokiu atveju bus pasiekti bausmei keliami tikslai. Pagal siūlomą reglamentavimą, asmuo, kurio veika nepriskirtina prie apysunkių nusikaltimų, būdamas praeityje teistas net ir 10 kartų galėtų pretenduoti būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, kas, manytina, neleis teismui daryti išvados, kad asmuo ateityje laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų. Teismų praktikoje pripažįstama, kad kaltininko nubaudimas ar atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės negali paneigti baudžiamosios teisės esmės ir paskirties, formuoti nebaudžiamumo poziciją, nepagarbą baudžiamajam įstatymui ar ignoruoti nukentėjusiųjų teisėtus interesus, o naujoji siūlomo BK straipsnio redakcija, manytina, neatitiktų šių nuostatų.

Pagal siūlomus BK 40 straipsnio 8 dalies pakeitimus asmuo išvengtų atsakomybės už veiką, dėl kurios padarymo jis buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą. Ne visais atvejais tai būtų teisinga. Pvz., asmuo, atleistas nuo atsakomybės už vairavimą apsvaigęs nuo alkoholio, kai apsvaigimas viršija 1.5 promilės, vėl vairuoja transporto priemonę apsvaigęs nuo alkoholio, kai apsvaigimas viršija 1.5 promilės (veikos nesunkios, tačiau tokių veikų yra padaroma pakankamai daug).

Be to, siūlytina svarstyti dėl BK 40 straipsnio tobulinimo, nes šio straipsnio 2 dalyje nėra pasisakyta apie pavojingą recidyvistą, t. y., ar jis gali būti atleistas pagal laidavimą, kai tuo tarpu galiojančio BK 38 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad pavojingas recidyvistas negali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės (normų nesuderinamumas).

Dėl siūlymo BK papildyti 40¹ straipsniu (BK projekto 14 straipsnis). Siūlytinas pakeitimas aktualus ypač tais atvejais, jeigu juridinio asmens akcininkai, vadovybė pasikeitė, pripažįsta nusikalstamą veiką, sutinka atlyginti žalą, jeigu juridinis asmuo būtų atleistas nuo atsakomybės. Tuo tarpu veiką betarpiškai padaręs asmuo gali laikytis priešingos pozicijos (neprisipažinti, nesigailėti, neatlyginti žalos). Tačiau kalbant apie juridinio asmens atsakomybę reikėtų tobulinti galiojančio BK 20 straipsnio nuostatas juridinio asmens kaltės klausimu, nes dabartinė teismų praktika labai plati. Svarstyta baudžiamąjį įstatymą papildyti nuostatomis numatančiomis, kad juridinio asmens kaltė nustatoma pagal veiką padariusio fizinio asmens kaltę, jeigu yra nustatytos BK 20 straipsnyje numatytos juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygos.

Nepritariame siūlymui pakeisti BK 49 straipsnio 6 dalį (BK projekto 20 straipsnis) ir numatyti galimybę *neskirti arešto dirbantiems ar besimokantiems asmenims*. Pažymėtina, kad bausmės paskirtis yra reglamentuota BK 41 straipsnyje. Kiekvienas apkaltinamasis nuosprendis turi sukurti teisinės prielaidas tam, kad valstybės reakcija į kaltininko sukeltą konfliktą su baudžiamuoju įstatymu užtikrintų ne tik specialiąją, bet ir bendrąją prevenciją. Bausmė neišvengiamai susijusi su tam tikrais suvaržymais ir apribojimais, kurie nurodyti įstatymuose, draudžiančiuose tam tikras veikas bei numatančiuose atitinkamas sankcijas – bausmes už jų padarymą. Būtent tuo ir pasireiškia asmens nubaudimas. Kiekvienas asmuo, prieš darydamas nusikalstamą veiką, privalo numatyti ir atsakingai įvertinti savo elgesį ir galimas pasekmes, kilsiančias jam bei jo artimiesiems. Tai apima ir asmens darbo santykius, kurie galimai nukentėtų prireikus atlikti asmeniui paskirtą arešto bausmę. Kita vertus, siūlomas pakeitimas galėtų dirbtinai sukurti situaciją, kuomet asmuo, pvz. perdavus jo baudžiamąją bylą teismui, siektų įsidarbinti ar pradėti mokytis, tik tam, kad jam nebūtų paskirta arešto bausmė, o teismas, skirdamas arešto bausmę, turėtų papildomai motyvuoti, kodėl ją skiria dirbančiam ar besimokančiam kaltininkui.

Nepritariame siūlymui pakeisti BK 54 straipsnį (BK projekto 22 straipsnis). Siūlymas papildyti BK 54 straipsnio 1 dalį 5 punktą reikalavimu skiriant bausmę vertinti kaltininko turtinę padėtį, prieštarautų teisingumo principui, nes asmens pavojingumas būtų siejamas su jo turtine padėtimi. Be to, dažnu atveju būtų neįmanoma nustatyti asmens turtinės padėties, kadangi asmenys, linkę nusikalsti, dažniausiai savo vardu neregistruoja turto ir slepia pajamas. Kaltininko turtinė padėtis vertinama sprendžiant civilinio ieškinio neturtinei žalai atlyginti klausimą, tačiau bausmės dydis neturėtų priklausyti nuo asmens finansinės padėties. Svarstyta, ar toks pakeitimas nepažeistų konstitucinio asmenų lygybės prieš įstatymą principo. Taip pat pažymėtina, kad galiojančio BK 59 straipsnio 1 dalies 4 punkte, kaip atsakomybę lengvinanti aplinkybė yra numatyta veikos padarymas dėl labai sunkios turtinės arba beviltiškos kaltininko padėties. Šios normos taikymas aiškus, todėl papildomas reglamentavimas nereikalingas.

Siūlymas papildyti BK 54 straipsnio 3 dalį formuluote „<...> arba mažesnę tos pačios rūšies bausmę“, perteklinis. Šiuo metu galiojančioje redakcijoje nurodyta formuluotė „švelnesnė bausmė“ savo prasme apima ir mažesnės tos pačios rūšies bausmės paskyrimą. Todėl esamas reglamentavimas yra pakankamas, teismų praktika BK 54 straipsnio 3 dalies taikymo klausimais išsami ir aiški.

Nepritariame siūlymui pakeisti BK 55 straipsnį (BK projekto 23 straipsnis). Dabartinis teisinis reguliavimas praktikoje nesukelia jokių nesklandumų. Iš siūlomų pakeitimų nėra aišku, kodėl yra išskirtas nesunkus nusikaltimas nuo baudžiamojo nusižengimo ir apysunkio nusikaltimo. Siūloma formuluotė dviprasmiška, nes, pvz., nurodoma, kad asmeniui, teisiamam už nesunkų nusikaltimą, visada skiriamos su areštu arba terminuotu laisvės atėmimu nesusijusios bausmės, tuo tarpu asmeniui, teisiamam už baudžiamąjį nusižengimą ir neatsargų nusikaltimą, paprastai skiriamos su areštu arba terminuotu laisvės atėmimu nesusijusios bausmės. Patvirtinus siūlomą reglamentavimą už nesunkaus nusikaltimo padarymą teisiamam asmeniui teismas skirs su areštu arba terminuotu laisvės atėmimu nesusijusias bausmes, kai tuo tarpu už mažiau pavojingą nusikalstamą veiką – baudžiamąjį nusižengimą, teismas, motyvavęs savo sprendimą, galės skirti su laisvės atėmimu susijusią bausmę.

Dėl siūlymo BK papildyti 58¹ straipsniu (BK projekto 24 straipsnis). Siūlomame BK 58¹ straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatyta, kad teismas, skirdamas bausmę juridiniam asmeniui turi papildomai atsižvelgti į „juridinio asmens organizacinę kultūrą“. Ši frazė yra deklaratyvi, neturinti aiškaus turinio, todėl jos siūlytina atsisakyti. Be to, straipsnyje numatytas nebaigtinis aplinkybių, į kurias turi atsižvelgti teismas skirdamas bausmę, sąrašas.

Nepritariame siūlymui pakeisti BK 61 straipsnį (BK projekto 27 straipsnis). Siūlomas bausmės švelninimas nėra pagrįstas, kadangi įstatyme neapibrėžta, ką reiškia „savo noru pripažino kaltę“, t. y. ar atėjo iki policijos įstaigos pats, ar prisipažino padaręs nusikaltimą tik kai sužinojo, kad yra surinkta pakankamai duomenų, pagrindžiančių kaltinamojo kaltę ir t. t.

Be to, turėtų būti numatyta taisyklė, kad skiriama bausmė negali būti mažesnė nei bausmės vidurkis, t. y. ne tik minimalios bausmės skyrimui.

Nepritariame siūlymui pakeisti BK 62 straipsnį (BK projekto 28 straipsnis). Siūlomi pakeitimai nepagrįstai išplės ratą kaltinamųjų, kuriems bus galima taikyti BK 62 straipsnio nuostatas. Pažymėtina, kad norma, reglamentuojanti švelnesnės, negu įstatymo numatyta, bausmės skyrimą (taip pat BK 54 straipsnio 3 dalis), turėtų būti taikoma tik išimtiniais atvejais.

Nepritariame siūlymui pakeisti BK 63 ir 64 straipsnius (BK projekto 29 ir 30 straipsniai). kuriuo atsisakoma visiško bausmių sudėjimo būdo. Šiuo metu galiojanti alternatyvi dalinio ir visiško sudėjimo galimybė suteikia teismui teisę pasirinkti tinkamiausią bausmių bendrinimo būdą. Visiško bausmių sudėjimo būdo panaikinimas tarsi „nuvertina“ paskirtąją už atskiras veikas bausmę, nes galutiniam rezultate bet koku atveju keletą veikų padariusiam kaltinamajam realiai bus paskirta mažesnė galutinė bausmė.

Nepritariame siūlymui pakeisti BK 65 ir 66 straipsnius (BK projekto 31 ir 32 straipsniai). Siūlomos bausmių keitimo taisyklės neaiškios. Pvz., nurodoma, kad 1 laisvės atėmimo diena prilyginama 4 laisvės apribojimo dienoms ir 6 MGL dydžio baudai, tuo tarpu 1 laisvės apribojimo diena prilyginama 3 MGL dydžio baudai.

Be to, svarstytina, ar siūlomi BK 65 straipsnio pakeitimai kelis kartus didinant MGL dydžius atitinka teisingo proporcingumo principą.

Dėl siūlymo pakeisti BK 72² straipsnį (BK projekto 36 straipsnis). Projekte siūloma numatyti minimalų teismo paskirto įpareigojimo – dalyvauti smurtinį elgesį keičiančiose programose, įvykdymo terminą, kuris negali būti trumpesnis negu vieneri metai. Numačius minimalų baudžiamojo poveikio priemonės terminą, siūlytina tuo pačiu numatyti ir maksimalų šios priemonės įvykdymo terminą.

Nepritariame siūlymui keisti 72³ straipsnio 2 dalies 2 punktą (BK projekto 37 straipsnis). didinant jame numatytą 250 MGL ribą iki 750 MGL. Priešingai, siūlome BK 72³ straipsnio 2 dalies 2 punkte atsisakyti numatytos 250 MGL ribos, nes tai riboja teismo galimybę taikyti šią baudžiamojo poveikio priemonę, kai nustatomos sąlygos taikyti išplėstinį turto konfiskavimą turtui, tačiau teismas negali skirti šios priemonės, nes neviršijama nustatyta MGL riba. Tai prieštarauja bendrajam teisinės valstybės principui, kad iš neteisės negali gimi teisė (taigi, negali atsirasti nuosavybės teisė net ir nedidelės vertės (neviršijančios nurodytos 250 MGL nustatytos) turtui, kuris siejamas su nusikalstama kilme), taip pat kelia praktinių problemų taikant šią baudžiamojo poveikio priemonę. Be to, manytina, kad toks išplėstinio turto konfiskavimo taikymo ribojimas nustatant bet kokia vertės ribą prieštarauja ir ES Direktyvos 2014/42/ES nuostatoms.

Dėl siūlymo BK papildyti 72⁵ straipsniu (BK projekto 38 straipsnis). Siūlomu projektu nustatomas imperatyvus reikalavimas paskirti įpareigojimą asmeniui dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, resocializacijos ar kitose programose bei kursuose, jeigu jis padarė šiame kodekse numatytą nusikalstamą veiką būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų ir tai turėjo įtakos nusikalstamos veikos padarymui. Pažymėtina, kad kaltinamųjų ratas, kuriems ši norma būtų taikoma bus didelis. Svarstytina, ar tikrai užteks pajėgumų garantuoti pakankamą kiekį kursų ir programų, nes iš viešai skelbiamos informacijos matyti, kad su šio pobūdžio baudžiamojo poveikio priemonių vykdymu yra daug problemų, ypač mažuose miesteliuose.

Be to, projekte siūloma numatyti minimalų teismo paskirto įpareigojimo – dalyvauti atitinkamose programose bei kursuose, įvykdymo terminą, kuris negali būti trumpesnis negu vieneri metai. Numačius minimalų baudžiamojo poveikio priemonės terminą, siūlytina tuo pačiu numatyti ir maksimalų šios priemonės įvykdymo terminą.

Nepritariame siūlymui pakeisti BK 75 straipsnį (BK projekto 44 straipsnis). BK 75 straipsnio 1 dalies 1 punkte siūloma atsisakyti formuluotės „pirmą kartą“. Pažymėtina, kad galimos situacijos, kai asmuo kelis kartus padarys nusikalstamas veikas, už kurias bus baudžiamas areštu. Tokiu atveju bausmės vykdymo atidėjimo institutas, jį taikant asmeniui dėl 2-3 kartą padarytos nusikalstamos veikos, netektų savo prasmės.

BK 75 straipsnio 5 dalyje siūloma atsisakyti galiojančiame reglamentavime įtvirtintos nuostatos, kad intensyvi priežiūra skiriama privalomai. Toks siūlymas prieštarauja teisingumo principui. BK 75 straipsnio 1 dalyje nustatytas intensyvios priežiūros paskyrimo privalomumas atidedant arešto bausmės vykdymą, o šio straipsnio 2 dalyje nustatytas laisvės atėmimo bausmės vykdymo atidėjimas. Taigi, jeigu asmuo nubaudžiamas švelnesne bausme už laisvės atėmimą – areštu, tokiam asmeniui būtų privaloma intensyvi priežiūra, priešingai nei asmenį nubaudus laisvės atėmimu.

Siūlomoje BK 75 straipsnio 6 dalies redakcijoje vartojama nauja baudžiamajame įstatyme sąvoka „priklausomas nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų“. Tai reikštų, kad visose bylose, kuriose nustatytas apsvaigimas nusikaltimo metu, reiktų įrodinėti kaltininko priklausomumą nuo alkoholio ir kitų nurodytų medžiagų, kas labai apsunkintų įrodinėjimą ir ilgintų tyrimo terminus.

Dėl siūlymo pakeisti BK 82 straipsnį (BK projekto 46 straipsnis). Siūlomame reglamentavime nėra numatyta atsakomybė tuo atveju, kai nepilnametis, kuriam buvo paskirta auklėjamoji priemonė, sulaukęs 18 metų vengia ją vykdyti. Kai auklėjamoji poveikio priemonė paskirta atidedant bausmės vykdymą (BK 92 straipsnis), tai asmuo, nevykdęs paskirtos auklėjamosios priemonės gali būti siunčiamas atlikti bausmę. Kitais atvejais (pvz., kai buvo nutrauktas ikiteisminis tyrimas) vengiant vykdyti auklėjamojo poveikio priemonę, ją galima tik pakeisti kita auklėjamojo poveikio priemone. Kadangi į specialiojo ugdymo įstaigą priimami asmenys tik iki 18 metų, griežtesnė auklėjamojo poveikio priemonė – atidavimas į specialią auklėjimo įstaigą, netaikomas, o kitas auklėjamojo poveikio priemones pilnametis gali atsisakyti vykdyti. Jokių poveikio priemonių, kad priversti asmenį, sulaukusį 18 metų, jas vykdyti, nėra. Todėl siūlytina numatyti galimybę, kad tais atvejais, kai auklėjamojo poveikio priemonės nevykdomos, pastarosios, asmeniui, sulaukusiam 18 metų, galėtų būti keičiamos į baudžiamojo poveikio priemones, už kurių nevykdymą yra numatyta baudžiamoji atsakomybė (BK 74 straipsnio 2 dalis).

Be to, be projekte siūlomų keisti BK bendrosios dalies nuostatų, siūlome įvertinti poreikį keisti ir kitas BK bendrosios dalies nuostatas.

Atkreipiamo dėmesį, kad siekiant sistemiskai įvertinti BK ir BPK projektuose (TAP Nr. 23-2299 bei Nr. 23-2298) siūlomus pakeitimus, išdėstytus šiame rašte, tuo pačiu užtikrinant teisingumo, proporcingumo ir teisėtumo principų tinkamą įgyvendinimą, galutinei šių projektų versijai parengti reikalinga išsamesnė diskusija ne tik dėl šiame rašte nurodytų esminių pastabų ir pasiūlymų, bet ir dėl kitų projektuose siūlomų tobulinti BK ir BPK straipsnių, juose siūlomo reglamentavimo. Atsižvelgdami į tai, siūlome sudaryti tarpinstitucinę darbo grupę, į ją įtraukiant ir prokuratūros atstovus arba šiuos klausimus vertinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso priežiūros komitete.

Generalinė prokurorė

Nida Grunskienė